

PRIRUČNIK ZA ZAJEDNIČKO RAZMIŠLJANJE O HARUNU I JASMINU

Knjiga „Harun i Jasmin“ je jedna divno ilustrirana knjiga nagrađivane ilustratorice i autorice Nadine Kaadan, koja nam u ovo ratom opterećenom vremenu baca pozitivno svjetlo na sirijsko dugo i ponosno naslijeđe.

Ovom knjigom dobivate poticaje za udruženo promišljanje i filozofiranje s djecom.

Filozofiranje s djecom, o čemu se tu radi?

Filozofiranje s djecom ima zadaću da uposli dječju znatiželju i žeđ za znanjem, poticati ih u postavljanju sve novih i novih pitanja te time djecu podržavati u njihovom procesu otkrivanja i samostalnog razmišljanja.

Djeca imaju potrebu pitati, otkrivati, čuditi se i, prema svojoj dobi uhvatiti se u koštac i s temeljnim pitanjima. U početku filozofiranja nalaze se udivljenost, čuđenje, začuđenost prema stvarima, što je samo po sebi razumljivo. Djeca nailaze na mnogo toga što je njima nepoznato i strano, pokušava to oprezno ispipavati te postavljaju pitanja. Čuditi se, sumnjati, biti znatiželjan i ispitivati stvari do temelja – sve te sposobnosti imaju već i mala djeca.

Vlastite mišljenje možemo poticati ne samo kod djece školske dobi već i dječjim vrtićima. Počinje se onda kad djeca postavljaju pitanja. Uroniti u proces filozofiranja s djecom nije dakle pitanje dobi ili iskustva. Možemo se posvetiti već i pitanjima trogodišnjaka te s njima ući u umne razgovore.

Tko se ne sjeća izjava djece u kojima dolazi do izražaja duboki interes za opsežne ideje? „Zašto ljudi razmišljaju?“ „Što je sreća?“ „Kako se može biti siguran da sve nije san?“ Čuđenje, zbunjenost i odgonetanje pojava i stvari su kod odraslih uglavnom izgubljene sklonosti. – Djeca međutim još uvijek nose u sebi osjećaj začuđenosti. Oni neprestano nailaze na nešto što ih dovodi do čuđenja.

Pri filozofiranju s djecom mogu se u njima potaknuti i podržati prvi veliki koraci prema samostalnom razvoju osobnosti kao i sposobnosti rješavanja problema, konfliktnih situacija, samokritike i empatije te razvijanje izdiferenciranog zapažanja – sve to se nadograđuje i produbljuje.

Dječja filozofija je tijekom posljednjih desetljeća stvorila važne temelje da se s filozofsko-pedagoškim postupkom započne već u ranome djetinjstvu. Riječ je prije svega o tome da se ohrabruje kognitivni i emocionalni razvoj djece, promiče sposobnost jezičnog izražavanja i znatiželje te djecu dovodi do postavljanja pitanja i izražavanja mišljenja.

Kod filozofiranja nam je važno obuhvatiti mnogo djece iz najrazličitijih skupina stanovništva, ne samo djecu i mlade većinske populacije već i onu iz skupina koje su udaljenije od obrazovanog procesa, onu s migracijskom pozadinom kao i onu sa smetnjama u razvoju ili poteškoćama u učenju. Nakana svega toga je da se doprinese poštovanju jezične i kulturne raznovrsnosti te shvate izgledi i mogućnosti što nastaju kroz filozofski dijalog.

Kao poticaj i polazište za umovanje s djecom često nam posluže priče, legende i bajke. Kad slušamo ili čitamo priče iz drugih zemalja, učimo kako se staviti u položaj drugih ljudi, u njihov život i kulturu. Često tek kroz priče shvatimo kako razmišljaju, osjećaju drugi ljudi i što ih potiče pri njihovim postupcima.

Kod filozofiranja se uz to otkrivaju međuodnosi, izrađuju mogućnosti rješavanja i i novi modeli mišljenja, procjenjuju posljedice te postavljaju kritička istraživačka pitanja. Pritom je u središtu znatiželja i želja za razmišljanjem. Filozofiranje je stoga proces zajedničkog umovanja koji neku skupinu mladih ljudi pretvara u istraživačku zajednicu („community of inquiry“)

Pri pripremi za stvaran filozofski dijalog djecu potiče na samostalno mišljenje jedan „facilitator“ (pratitelj/pratiteljica razgovora) kroz pitanja i napete aktivnosti.

Načini postupanja i poticaji za primjenu vježbi i aktivnosti u knjizi:

Cilj facilitatora je izbjegavati sugestivna pitanja i pitanja za odlučivanje te postavljati otvorena pitanja, pa su ovdje skupljene neke različite vrste „otvorenih“ pitanja:

Pitanja koja vode prema razjašnjenju:

Što misliš time...?

Možeš li to reći drugim riječima?

Kako ti upotrebljavaš riječ...?

Možeš li dati jedan primjer?

Ima li netko kakvo pitanje?

Može li netko objasniti to što je rekao/rekla?

Pitanja koja preispituju pretpostavke:

Što ti smatraš?

Od čega polaziš?

Vjeruješ li da je to sigurno?

Zašto bi netko takvo što učinio?
Ima li u ovome pitanju nečeg skrivenog?

Pitanja koja propituju temelje i dokaze:

Možeš li dati neki primjer/protuprimjer koji će razjasniti tvoje stanovište?
Na temelju čega si to rekao?
Slažeš li se potpuno s njihovim navodima?
Je li taj dokaz dovoljan?
Na temelju kojih kriterija si došao do toga?
Smatraš li da je ovaj izvor dovoljno mjerodavan?

Moglo bi se već pri prvoj vježbi zahtijevati od sudionika da u svakoj od tih kategorija samostalno formuliraju jedno pitanje. Druga vježba se sastoji u tome da se njih tada dovede u odnos s aktualnim primjerima, dijalozima i slikama.
Razlikuju se tri vrste poticaja: *misli vodilje, diskusijski plan i vježbe.*

Misli vodilje:

Misli vodilje bi trebale pomoći facilitatoru da bude u stanju imenovati različite pojmove i filozofske ideje. Može biti od koristi i uputa da se o konceptu i o mogućim temama razmisli unaprijed (prije razgovora).

Diskusijski plan:

Riječ je o popisima pitanja koja treba da potaknu filozofska pitanja i propitkivanja. Zadaća im je da se sa sudionicima dođe do razgovora i da se vježba diferencirano razmišljanje. Pitanja obrađuju neki poseban pojam, vode često od posebnih na općenita, od konkretnih na apstraktna, od mjesnih na opća zbivanja.

Vježbe:

Vježbe se odnose uglavnom na posve određene aspekte. S jedne strane odnose se na pojašnjavanje, ograničavanje i korištenje pojmova, s druge pak strane pomažu uvježbati pojedine sposobnosti i spremnosti te razložiti razne metode. U svemu tome je temeljna zamisao da sudionici uvježbavaju svoje sposobnosti i spremnosti te da ih mogu primijeniti.

Misao vodilja: Izbjeglištvo i migracija

Nasilje, ratovi, sukobi i teror u Siriji, u Iraku, Afganistanu, Sudanu – da samo spomenemo neka krizna žarišta – daju ljudima povoda da napuste svoju domovinu. Razlozi za to mogu biti vrlo različiti: ljudi bježe jer bjesni rat, jer nemaju dovoljno hrane ili pića uli su progonjeni zbog najrazličitijih razloga. Ponekad i klimatske promjene ili prirodne

katastrofe prisiljavaju ljude da napuste svoju domovinu. Drugi motivi koji potiču ljude da se presele u drugu zemlju mogu biti spajanje s članovima obitelji ili posao.

Ljude koji napuštaju svoju domovinu zato jer im ondje prijete opasnost nazivamo izbjeglicama. Ljude se progone zbog njihove pripadnosti nekoj narodnosnoj skupini, nekoj vjerskoj zajednici, nekoj društvenoj skupini, zbog njihove nacionalnosti ili zbog političkog uvjerenja. Ljudi koji moraju bježati pred ratom i nasiljem imaju pravo na zaštitu. (Ženevska konvencija o izbjeglicama)

Migrantice i migranti su pak ljudi koji napuštaju svoju domovinu jer bježe pred klimatskim promjenama i prirodnim katastrofama općenito, koji u novoj zemlji traže posao, kojima u inozemstvu žive članovi obitelji ili prijatelji ili pak dolaze da bi stekli neko obrazovanje. U svim tim slučajevima govorimo o migraciji.

Pojave izbjeglištva i migracije su pomiješane budući da se među njima često ne vide jasno razlike.

Kao što ima ljudi koji su migranti/migrantice zbog traženja posla, a zapravo su izbjeglice, tako ima i ljudi koji samo traže posao, a ne treba im zaštita od progona niti azil. Pokušaj da se prihvate samo izbjeglice koje zadovoljavaju Ženevsku konvenciju u praksi je doveo do toga da je mnogim izbjeglicama bilo onemogućeno da podnesu molbu.

Jasno razlikovanje između (konvencijskih) izbjeglica i migranata je postalo otežano, kao što je to potvrdio i visoki povjerenik za izbjeglice UN António Guterres: „Posljednjih je godina pitanje azila i zaštite izbjeglica postalo usko povezano s tematskim područjem međunarodne migracije, posebice s onim neredovite migracije.“

Diskusijski plan: Izbjeglištvo i migracija

- Što je izbjeglištvo?
- Kakve oblike ima izbjeglištvo?
- Što je migracija?
- Kada se postaje migrant/migrantica?
- Što bi bilo kad bi ti morao napustiti svoju domovinu?
- Što znači biti izbjeglica?
- Kada se postaje izbjeglica?
- Koja je razlika između izbjeglištva i migracije?
- Kako se odnosimo prema ljudima u zbjegu?
- Jesi li ti i tvoja obitelji imao/imali kakvog iskustva s izbjeglištvom ili migracijom?

Vježba: Izbjeglištvo i migracija

Formirajte grupe od po dvoje ili troje. Istražite i nastojte otkriti iz kojih zemalja dolazi većina izbjeglica. Pokušajte nacrtati njihov moguće putove bijega.

2. Misao vodilja: Damask

Damask je glavni grad Sirije i smatra se jednim od najstarijih gradova na svijetu. Sirijci Damask često nazivaju الشام / *aš-Šām*; U ostalome arapskome svijetu to se ime upotrebljava često kao naziv za zemlju Siriju.

Damask se nalazi u pustinjskoj oazi u podnožju Antilibanskog gorja, samo 80 kilometara od Sredozemnog mora. Prema posljednjem popisu stanovništva godine 2009. u gradu je živjelo 1,8 milijuna ljudi. Zbog svoje neuobičajene arhitekture, koja odražava utjecaje raznih kultura u tome području, stari grad je unesen na UNESCO popis svjetske kulturne baštine.

Od 2011. godine u Siriji je rat. Taj građanski rat je tragedija za Sirijce – ali i za kulturna dobra. Jedva da je koja zemlja ranije mogla ponuditi toliko bogatstvo brojnih visokih kultura. Nakon pet godina ratovanja većina je kulturnih spomenika ili oštećena ili razorena.

Diskusijski plan:

- a. Što bi želio/željela znati o gradu poput Damaska?
- b. Koliko se život u Damasku razlikuje od života u tvome gradu?
- c. Što je glavni grad?
- d. Možeš li naći Damask na zemljopisnoj karti?
- e. Kako si zamišljaš život u Damasku?

3. Misao vodilja: Miris - vonj

Miris i vonj često su povezani s osjećajima. Postoje razliku u mišljenjima što miriše dobro odnosno svježije a što ne. Što nam je poznato o posebnostima mirisa? Kako nastaje sklonost prema nekim mirisima?

Diskusijski plan:

- a. Postoji li razlika između mirisa i vonja?
- b. Što rado mirišeš i zašto?
- c. Što povezuješ s ovim mirisom?

- d. Što znaš o svome nosu?
- e. Kakvu važnost ima osjetilo njuha?
- f. Postoji li razlika u važnosti osjetila njuha kod ljudi i kod životinja?
- g. Zašto ljudi vrlo različito osjećaju mirise i vonjeve?
- h. Kada može osjetilo njuha biti zasmetano?

4. Misao vodilja: Napadaj kihanja – peludna alergija

Miris jasmina izaziva kod mačka Haruna uvijek iznova kihanje i stoga ne može spavati. Kihanje nastaje zbog osjetljivosti na neki nadražaj i kao refleks toga on kihne.

Diskusijski plan:

- a. Je si već jednom imao/imala napadaj kihanja?
- b. Jesi li u stanju prestati s kihanjem kad to poželiš?
- c. Čime se može pokrenuti napadaj kihanja?
- d. Može li se utjecati na napadaj kihanja?
- e. Kako je s kihanjem kod tebe?

5. Misao vodilja: Harunov osjet njuha i njegov postupak

Harun ne može spavati uz jaki miris cvjetova jasmina budući da se sluznica u njegovim nosnicama toliko nadraži da mora stalno iznova kihnuti. On stavlja stari riblji kostur i pileće kosti u cvjetne lonce.

Diskusijski plan:

- a. Zašto Harun stavlja riblji skelet i pileće kosti u cvjetne lonce?
- b. Što bi drugo mogao učiniti Harun?
- c. Kako su ljudi osjetili vonj nakon što je Harun položio svoje poslastice u cvjetne lonce?
- d. Može li jedan te isti miris odnosno vonj izazvati kod svakog čovjeka/životinje nešto drugo?
- e. Kako osjećamo vonjeve?
- f. Što može vonjati?

6. Misao vodilja: Jasmin

Jasmin je ime biljke koja nam se sviđa zbog njenih bijelih listova i mirisa. Ime joj vuče podrijetlo od perzijskoga naziva za miomirisno ulje koje proizvode cvjetovi te biljke. Ime biljke jasmin također se upotrebljava i kao osobno ime Jasmin/Jasmina. Kao osobno ime u upotrebi je tek od kraja 19. stoljeća. U nekim

zemljama, poput Francuske i Bosne, naziv se koristi kao muško ime (Jasmin), dok je u nekim drugim zemljama, poput Njemačke, Austrije, Hrvatske, žensko ime (Jasmina)

Diskusijski plan:

- a. Što povezuješ s jasminom?
- b. Što znaš o toj biljci?
- c. Mogu li biljke biti sretne?

7. Misao vodilja: Vila Jasminova

U ovoj se priči spominje i Vila Jasminova. Budući da vile postoje samo u bajkama i pričama, možemo malo razmišljati o tome što bi to moglo značiti.

Diskusijski plan:

- a. Zašto je u priči vila htjela promatrati Haruna?
- b. Zašto je vila u priči poželjela da iz Harunovog nosa raste biljka jasmin?
- c. Što je htjela vila podučiti Haruna?
- d. Kako je moguće da neka vila zaustavi napadaj kihanja?
- e. Uzima li vila Harunovo kihanje za ozbiljno?
- f. Koje je značenje vile u ovoj priči?

8. Misao vodilja: Sreća – biti sretan:

Na početku priče kaže se da je Harun najsretniji mačak na svijetu.

Diskusijski plan:

- a. Što je sreća?
- b. Što znači biti sretan?
- c. Možemo li se roditi sretni?
- d. Mogu li životinje biti sretne?
- e. Može li vidjeti da je neki čovjek ili neka životinja sretna?
- f. Je li svatko odgovoran za svoju sreću?

9. Umjetnost arapskog svijeta

U umjetnosti arapskoga svijeta prisutan je snažan utjecaj islama, jedne od najvećih svjetskih religija. Islamska umjetnost obično ne prikazuje životinje ili ljude već isprepletene oblike i uzorke. Na taj način su umjetnici/umjetnice željeli izbjeći obožavanje slika božanstava.

Jedan od najslavnijih uzoraka koji se često pojavljuju u islamskoj umjetnici je arabeska.

To je uzorak kod kojeg se na vrlo promišljen način isprepliću vitice, listovi i cvjetovi biljaka. Umjetnice i umjetnici su koristili arabeske pri ocrtavanju krovnih crjepova, keramičkih pločica, tkanina, rezbarija u drvu i korica knjiga. Zanimljive uzorke možete naći i u knjizi koju držite u rukama.

Za islamsku umjetnost tipična je pojava umjetnički izrađenih keramičkih pločica te one ponekad pokrivaju cijele fasade nekih zgrada. Možete li ih naći u knjizi?

Diskusijski plan: Umjetnost

- a. Što spada u umjetnost?
- b. Je li pojam umjetnosti različit u pojedinim zemljama?
- c. Spadaju li umjetnost i kultura nekako zajedno? Što se točno pod tim podrazumijeva?
- d. Što ti pada na pamet pri spomenu „kultura“?
- e. Kako se može objasniti što je kultura?
- f. Zašto se umjetnost mijenja?
- g. Što umjetnost ima zajedničkog sa slobodom?
- h. Postoje li nove forme umjetnosti?
- i. Što znači umjetnost?
- j. Što je za tebe jedno umjetničko djelo?
- k. Može li se umjetnost razumjeti?
- l. Možeš li objasniti svijet umjetnosti?
- m. Možemo li se putem umjetnosti razumjeti?

Vježba:

U ovoj knjizi vidiš mnoge različite primjere. Možeš li i ti nacrtati neke zanimljive uzorke?

Potraži materijale s kojima možeš izraditi uzorke.

10. Arapska abeceda

Kao što ste sigurno zamijetili, u ovoj knjizi je tekst napisan i nekim nama nepoznatim slovima. To je arapsko pismo. To pismo se koristi u zemljama u kojima se govori arapski, ali također i u nekim drugim zemljama, poput Irana, gdje jezik nije arapski, ali pismo je.

Pojedini arapski dijalekti u različitim zemljama se dijelom vrlo razlikuju jedan od drugog, premda uglavnom u izgovoru, pa se na većim geografskim udaljenostima govornici vrlo teško ili uopće ne razumiju. Suvremeni arapski je svjetski jezik te ga kao materinji jezik govori oko 320 milijuna ljudi

Arapska abeceda (arapski العربية الأبجدية, al-abdschadiyya al-‘arabiyya), je abeceda arapskog jezika, sastoji se od 28 slovnih znakova i piše s desne na lijevu stranu. Pri tvorbi riječi sva slova su, osim šest iznimaka, povezana u smjeru pisanja, (s desne na lijevu stranu). Ne postoje različita velika i mala slova kao u latinici; slova doduše mijenjaju svoj oblik zavisno o njihovom položaju u riječi. Najvažnija značajka arapskog pisma da se zapisuju samo suglasnici i dugi samoglasnici. Ostale, kratke, samoglasnike čitatelj mora znati gdje i kako pročitati.

Arapska kaligrafija (također i islamska kaligrafija) je znalački napisani tekst i smatra se jednim od oblika islamske umjetnosti. Ona se, zbog zabrane slikanja u islamu, smatra za tradicionalnom likovna umjetnost u islamskome svijetu. Već su se rano razvila dva stila. Uglasto kufi-pismo i kurzivno naši-pismo.

I tebi su već poznate neke arapske riječi, jer neke hrvatske riječi potječu iz arapskoga, na primjer:

قيثارة [kitára], gitara
ليمون [lajmún], limun
الكحول [al-kuhúl], alkohol
قهوة [kahua], kava
تنور [tannúr], tanjur
ميمون [majmún], majmun
قفص [kafas], kavez